Ontzetsuite

origineel voor beiaard

bewerking voor piano

gecomponeerd ter gelegenheid van de viering van 450 jaar Ontzet van Alkmaar in 2023

première: 5 mei 2023 op het carillon van de Waagtoren

Christiaan Winter

Ontzetsuite

De *Ontzetsuite* voor beiaard is geschreven in opdracht van de Gemeente Alkmaar ter gelegenheid van de viering van 450 jaar Alkmaar Ontzet in 2023. Het stuk wordt gedurende datzelfde jaar met enige regelmaat uitgevoerd op de Alkmaarse carillons. Daarmee zijn ook meteen de grenzen aangegeven waaraan de compositie voldoet. De historische carillons van Alkmaar zijn gestemd in middentoonstemming, hetgeen betekent dat niet alle samenklanken even zuiver klinken: een gegeven dat in dit werk af en toe om redenen van expressie juist wél gebruikt wordt. Ook bezitten de Alkmaarse instrumenten de op veel andere carillons wel voorkomende lage Es en is het fraaie carillon van de Grote Kerk uitgerust met slechts 37 klokken. Het is de bedoeling dat spoedig een bewerking van de *Ontzetsuite* voor piano en voor orgel verschijnt, gratis te downloaden via de website van de Gemeente Alkmaar en te spelen door iedereen dit enigszins vaardig is op de genoemde instrumenten. En wie weet is er ook wel vraag naar bewerkingen voor andere muziekinstrumenten of ensembles…

De *Ontzetsuite* is zowel een symbolisch als programmatisch stuk. Het volgt in vier korte delen de vier belangrijkste dagen die vooraf gingen aan de bevrijding van de stad: de omsingeling van de stad op 21 augustus 1573, de bestorming op 18 september, de inundatie vijf dagen later en ten slotte de victorie op 8 oktober, dé lokale feestdag van Alkmaar.

In het eerste deel marcheren de Spaanse troepen dreigend rond de stad. In dat deel speelt de ‘circulatio’ een belangrijke rol: een motief waarvan de melodie naar boven en naar beneden gaat, maar uiteindelijk weer op dezelfde toon uitkomt. De muziek beschrijft als het ware een cirkel: langs een omweg kom je altijd weer op hetzelfde punt uit.

In het tweede deel staan de Spanjaarden in hun eigen muzikale taal aan de stadpoorten te rammelen en antwoorden de Hollanders met trompetgeschal (Aanvallûh!). De stad houdt stand en voorlopig druipen de Spanjaarden af.

De inundatie (letterlijk: ‘begolving’) van de omgeving van Alkmaar is niet de episode uit het verhaal die het meest tot de verbeelding spreekt. De dijken worden doorgestoken en het golvende water stijgt tot oncomfortabele hoogte. En hoewel het water spiegelglad is of hooguit rustig kabbelt, veroorzaakt het een situatie die de vijand niet lang volhoudt. Alleen de naargeestige kreten van de vogels klinken nog over de watervlakte.

Het laatste deel van de *Ontzetsuite* verklankt het feest dat onstuitbaar losbarst als de Spanjaarden de aftocht hebben geblazen. In een vrolijk lied bezingen de Alkmaarders de verdrijving van de dreigende tirannie. Na bijna kopje onder te zijn gegaan in het feestgevoel klinkt in de muziek de laatste regel van het stedelied: ‘Van Alkmaar de victorie’. In het standvastige Alkmaar is de dreiging van de Spanjaarden uiteindelijk een echo uit een ver verleden.

Ik hoop dat deze noten in het feestjaar en daarna een klinkende herinnering blijven aan de bewogen geschiedenis van Hollands grootste stad benoorden het IJ, de stad waar voor altijd de victorie begon.

Christiaan Winter
1 mei 2023

Ontzetsuite

1. Omsingeling (21 augustus)

Christiaan Winter

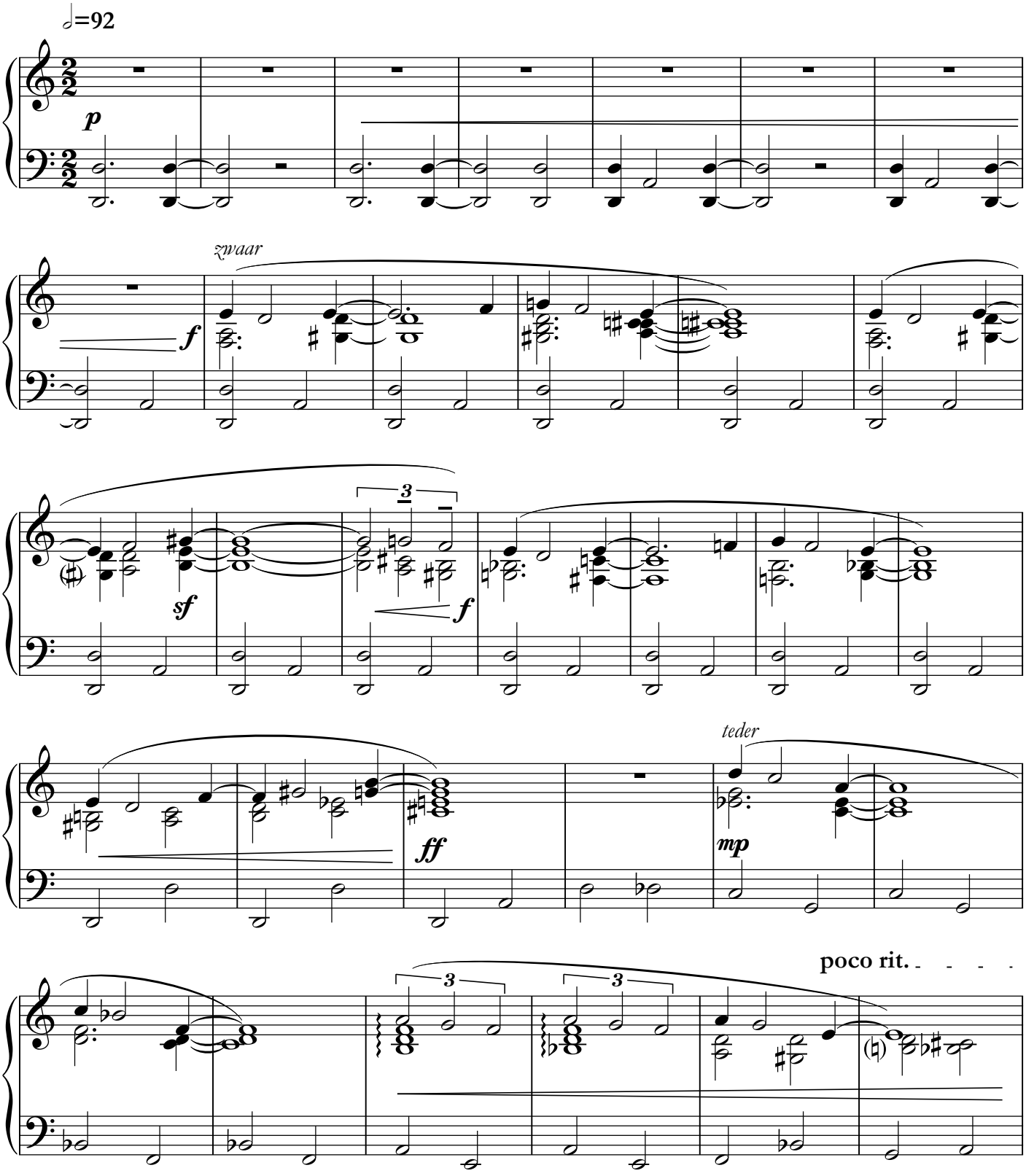

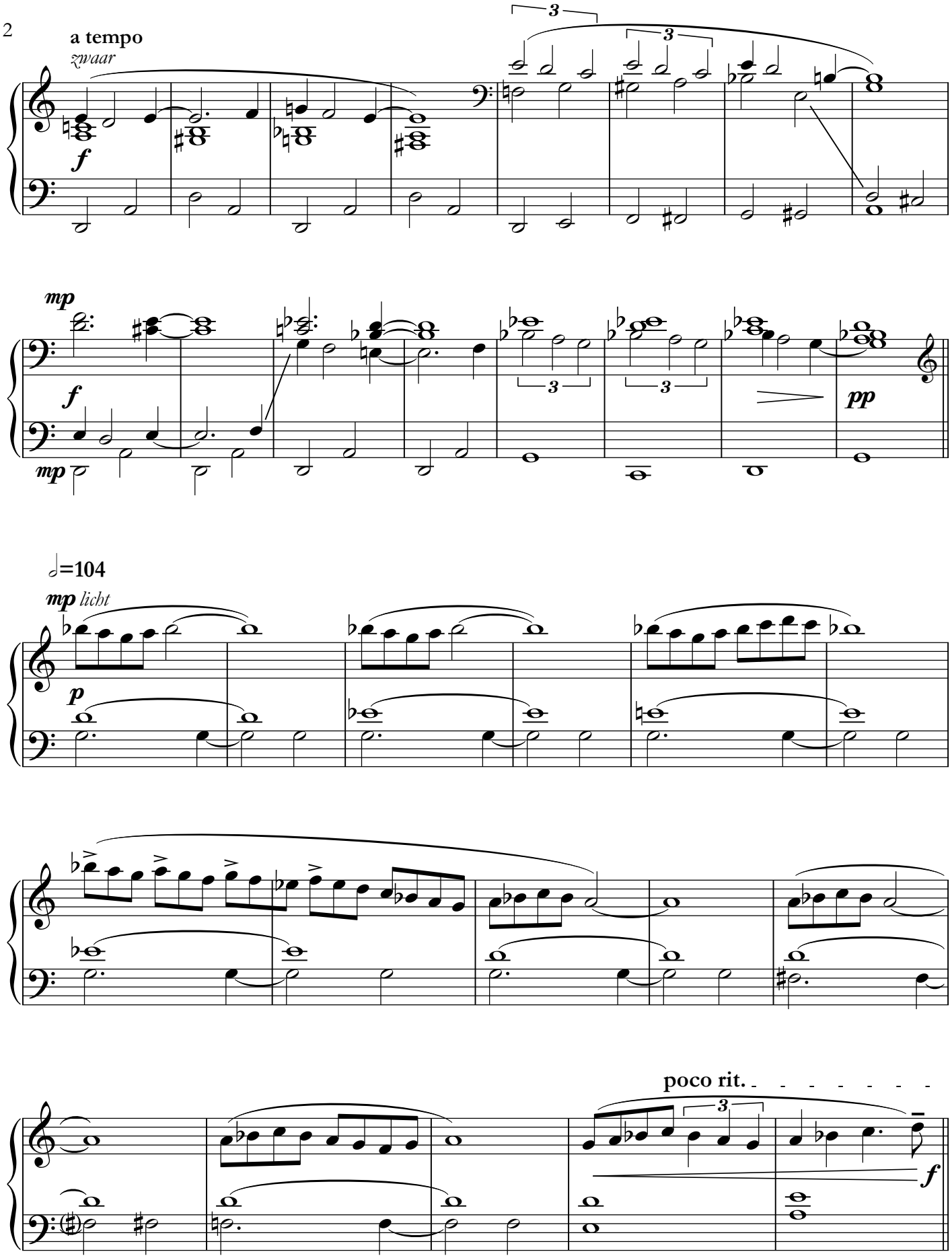
a tempo
zwaar
f
3
3
mp
f
mp
3
3
pp
♩=104
mp licht
p
poco rit.
3
f

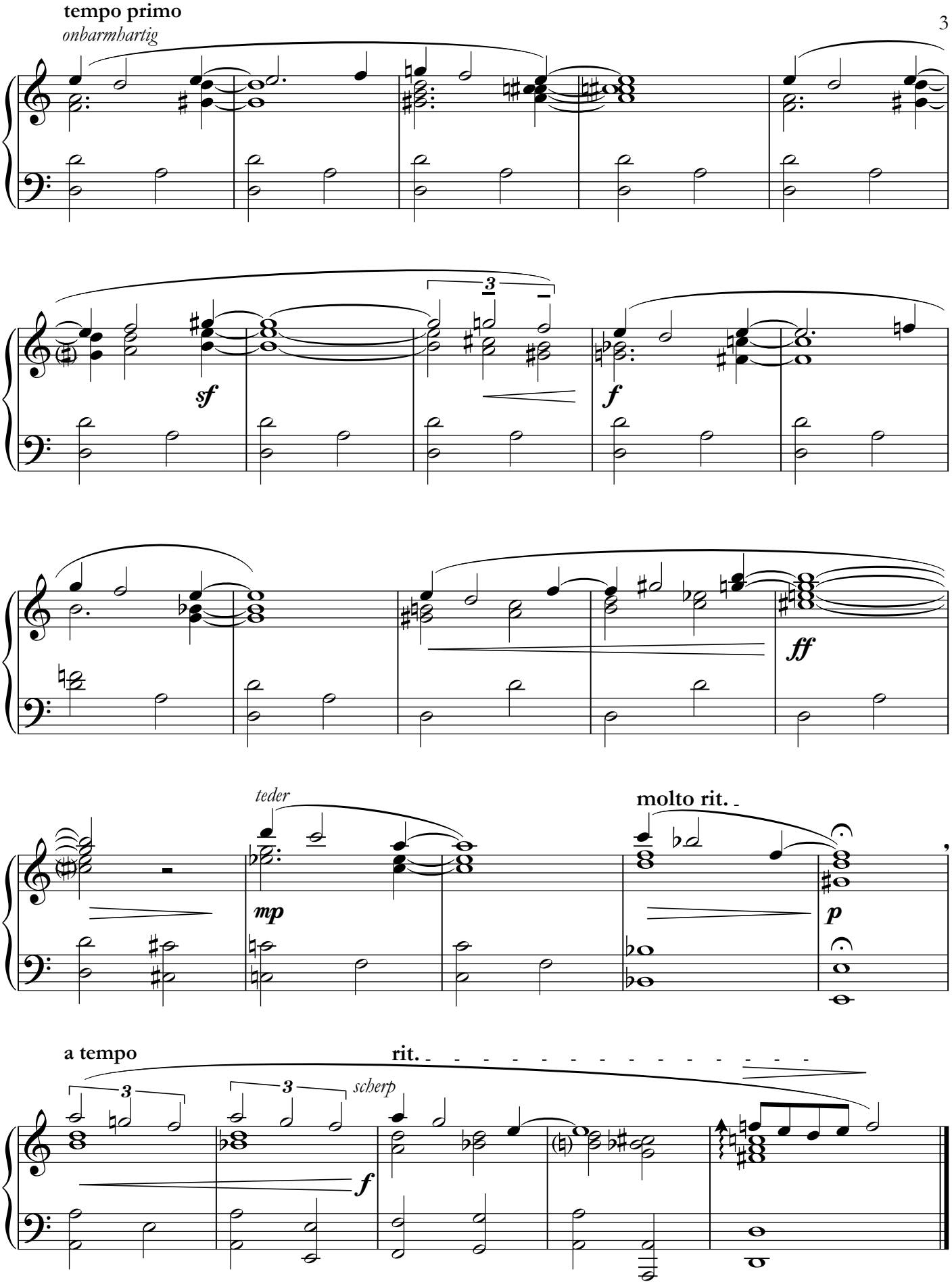
tempo primo
onbarmhartig
sf
f
ff
teder
mp
molto rit.
p
a tempo
rit.
scherp
f

2. Bestorming (18 september)

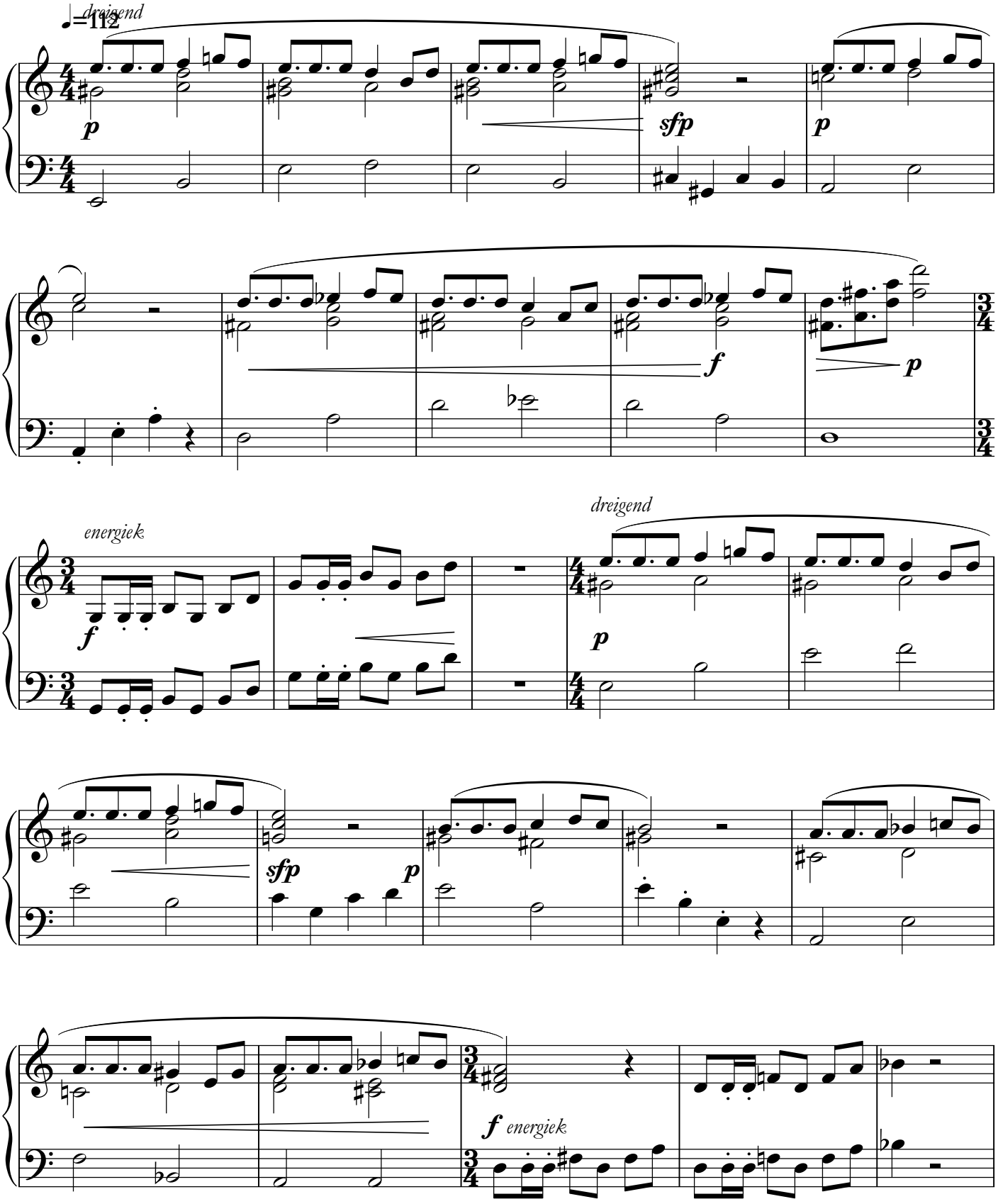

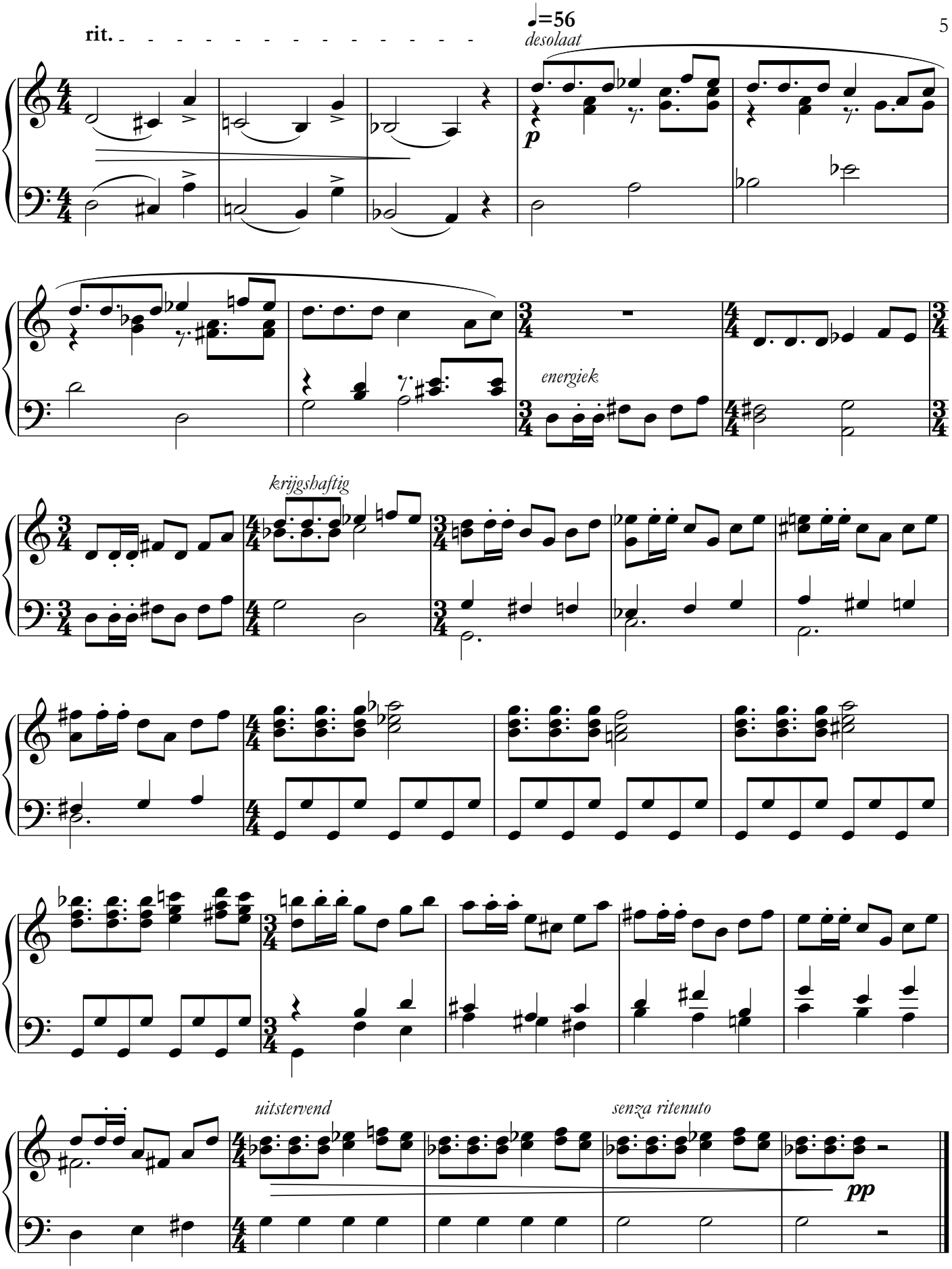
rit.
♩=56
desolaat
p
energiek
krijgshaftig
uitstervend
senza ritenuto
pp

3. Inundatie (23 september)

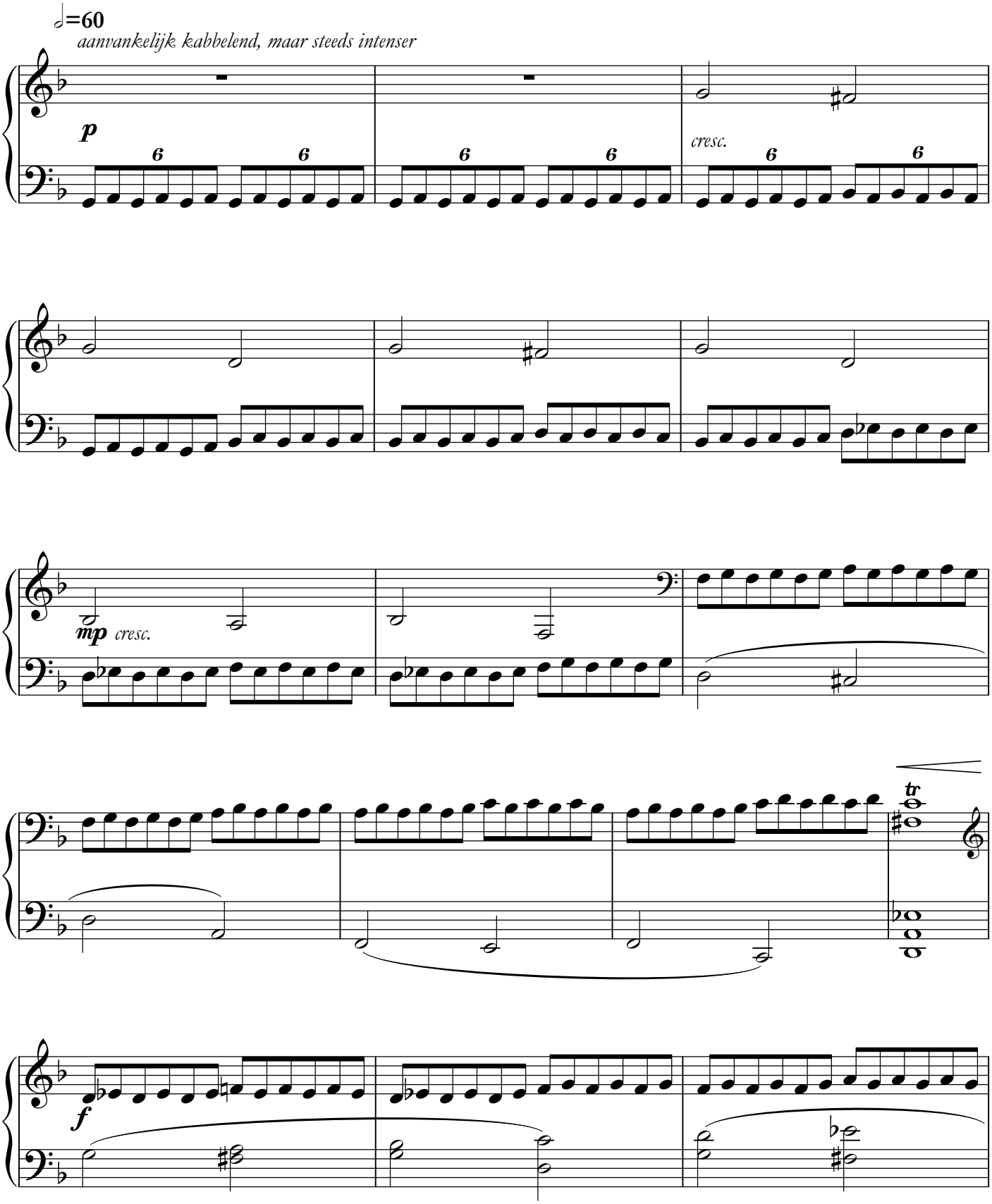

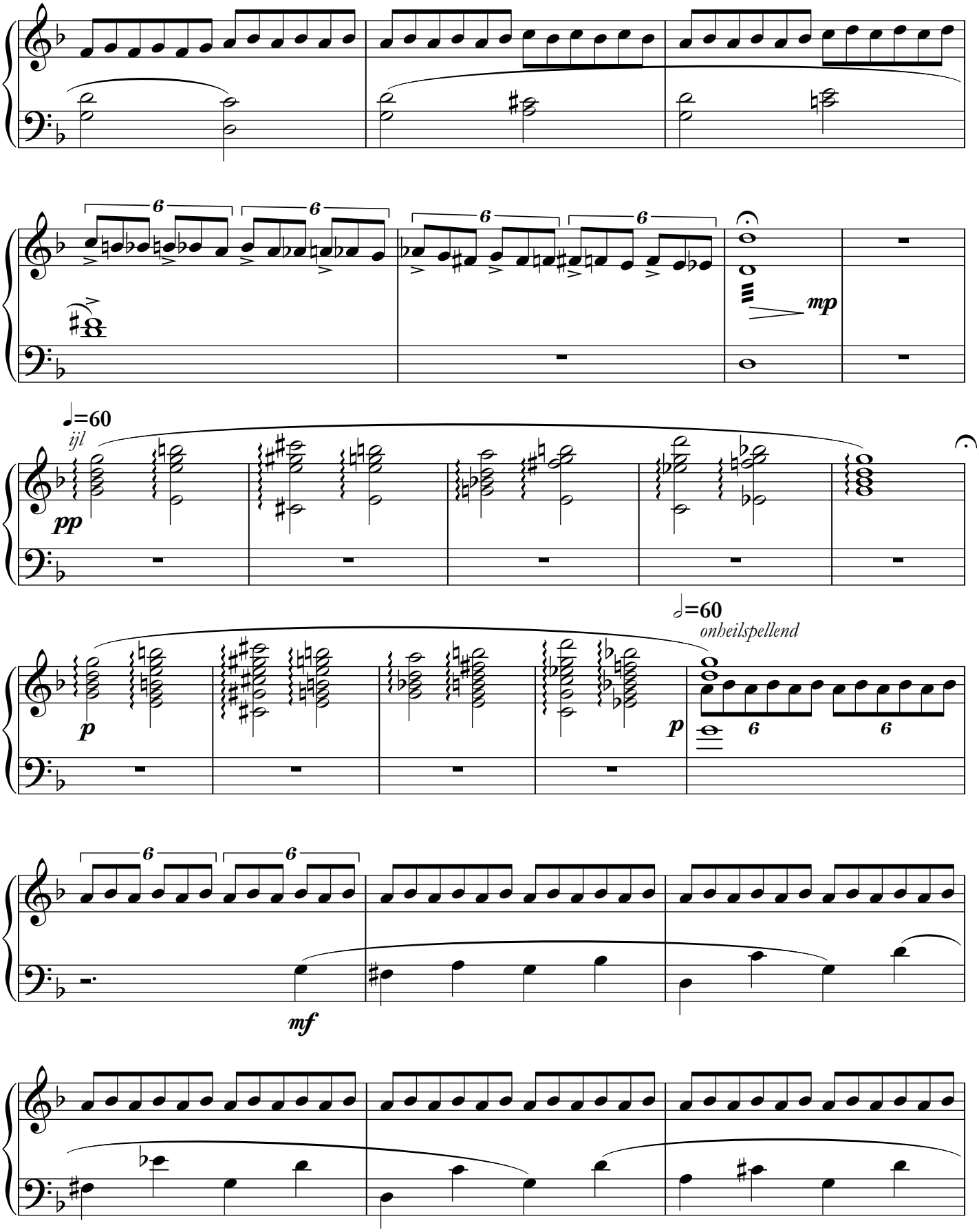
6
6
6
6
mp
♩=60
ijl
pp
p
♩=60
onheilspellend
p
6
6
6
6
mf

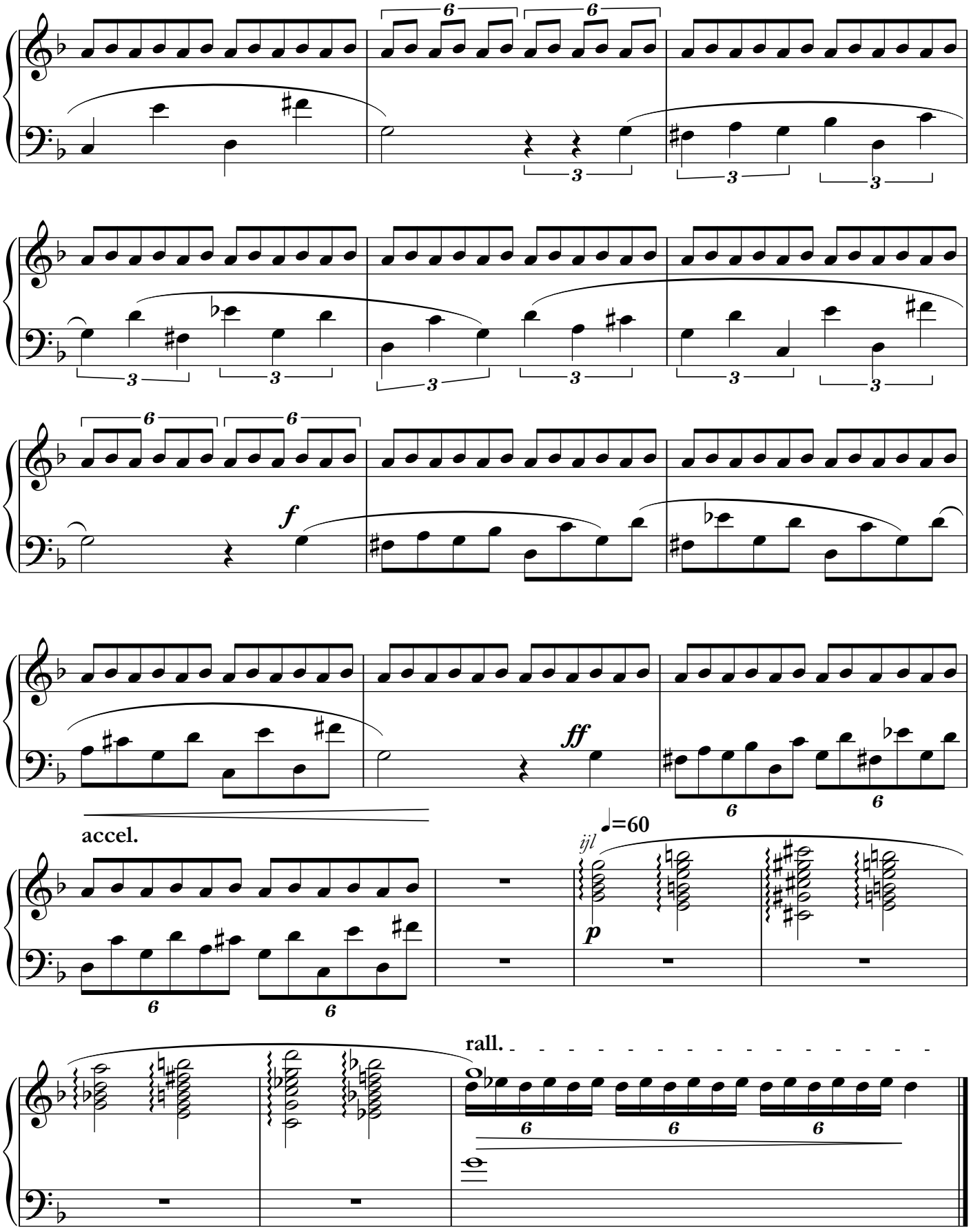
f
ff
accel.
ijl
♩=60
p
rall.

4. Victorie (8 oktober)

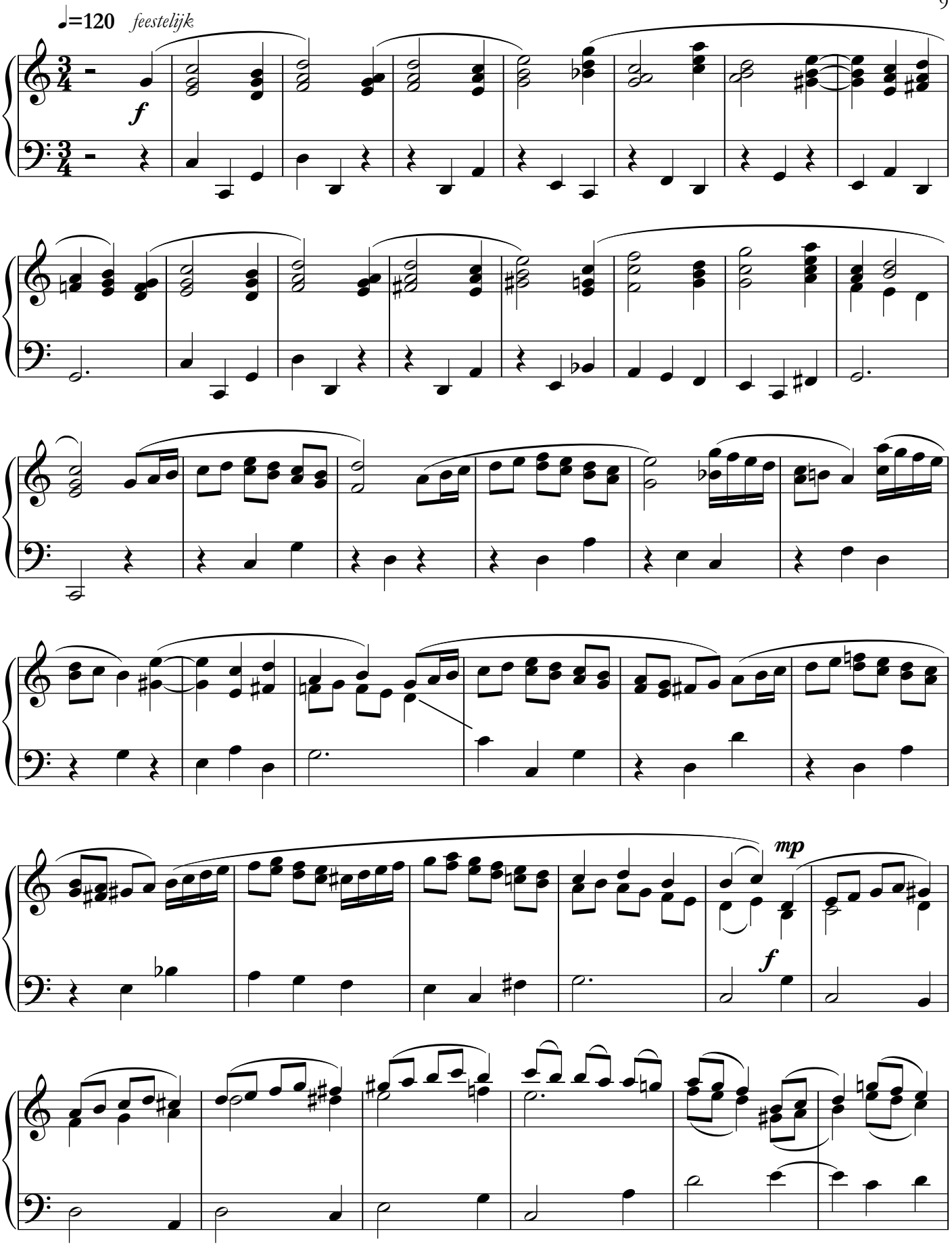

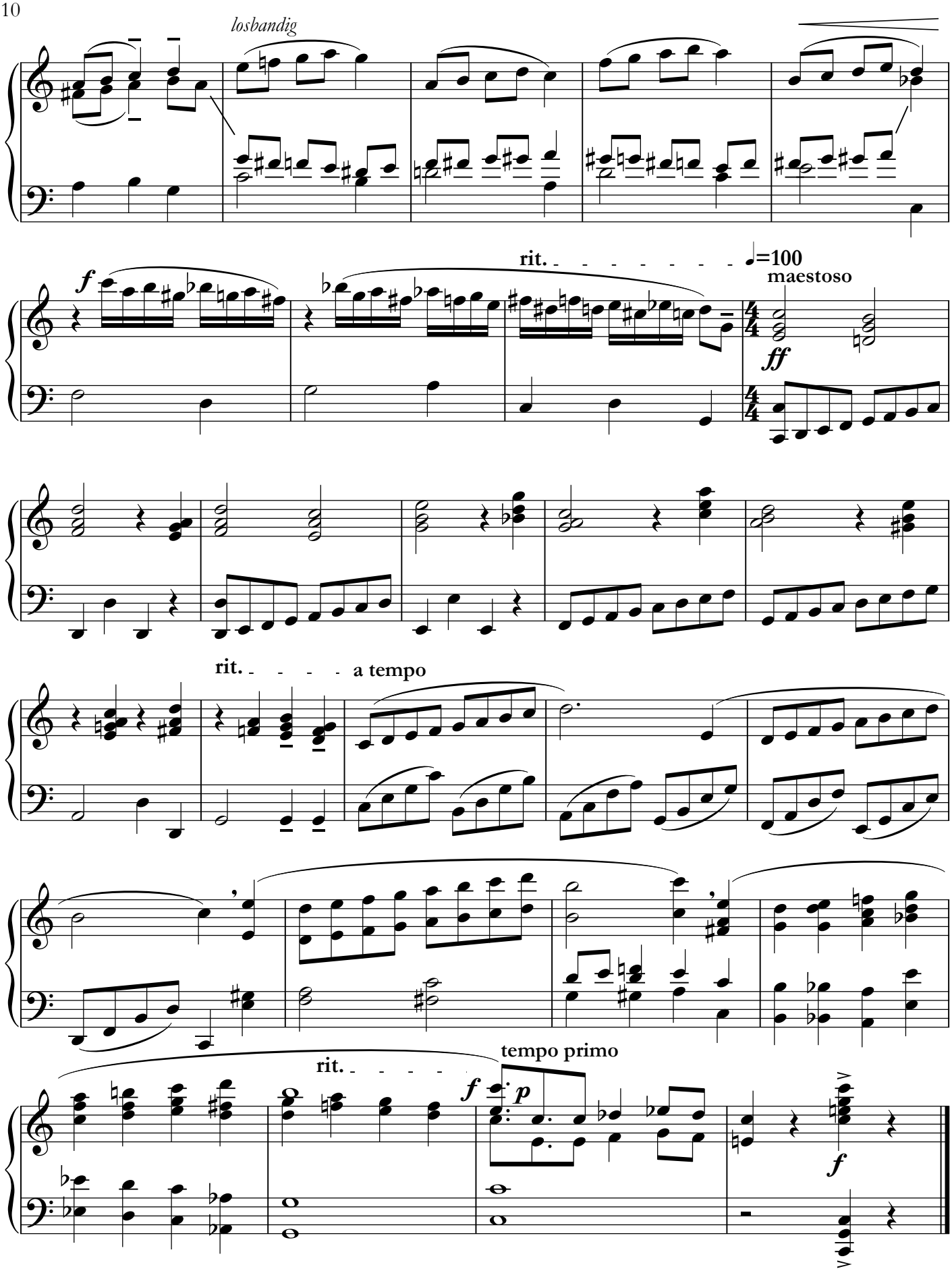
losbandig
f
rit.
♩=100
maestoso
ff
rit.
a tempo
rit.
tempo primo
f
p
f